

kaka znamenita smer kot Čop, Pe-har, Ladja, Helba ali kar cela imenitna stena kot Kogel, Šite, Špik, Dedec, Stena bi se lahko ponudila (zlasti zadnja bi bila prav lahko sprejemljiva), če so že gornik, himalajec, alpinizem preveč izrabljeni in neprimerni, in če je oprimek (kot prevod za »grif«) predolg in preštorast. Prav dobro vem, tako kot vsak, ki je v svojem življenju kolikor toliko »pošvatov skalo« (copyright **Joža Čop**), kakšen sočen in pristen žargonski terminus technicus je *grif* (v našem domačem govoru *graf*, nekoč posebej pogost v obrtniškem in pretepaškem širokoustenju) in da je stegovanje za oprimkom ena najznačilnejših plezalskih kretenj in je zato v *grifu* simbolika, ki je v drugih plezalskih besedah ni. Vendar njegova nepreoblečena nemškost še vse preveč bode na dan (tudi za sestavljenke *podprijem*, *preprijem*, *oprijem* ni uporaben: **podgrif*, itd. ???), da bi mu (jaz) odprl vrata v standardno slovenščino in da bi katerikoli »fejst *graf*« zabarantal za »pošten *PRIJEM*«. Ampak vem, ne bo nič. Ne paše. (Z gospodom Matijo sva že vnaprej obsojena.)

Stanko Klinar

Gore brez reševalcev

Nekaj mesecev že spremljam prerekanje med reševalci GRS postaje Celje in čeprav sam že vrsto let nisem več aktiven reševalec, me kot bivšega člana GRS ti nesrečni spori ne puščajo ravnodušnega. Posebno pa sem bil presenečen ob pismu **Ivča Kotnika**, za katerega sem bil prepričan, da bo v tem sporu znal ostati objektivni in korekten. Žal se mu je zapisalo nekaj zelo vprašljivih trditev, tista, da so za današnje razmere v GRS postaji Celje krivi tisti fantje, ki so iz postaje zaradi nerešenih problemov izstopili, pa meji na cinizem, ki ga doslej pri Kotniku nismo bili vajeni.

Zdi se mi, da je s postajo GRS začelo »iti navzdol« takrat, ko ste v Celju na način, ki vam gotovo ni v čast, odstavili dolgoletnega načelnika **Staneta Veninška**. Pogosto se je ustavljal pri meni doma in mi o tem prizadeto pripovedoval. Odstranitev človeka, za katerega lah-

ko bolj kot za kogarkoli drugega rečemo, da je vse svoje življenje posvetil reševanju v gorah, so spejljali prav tisti, ki danes predstavljajo vodstvo postaje. In prav to vodstvo bi se moralo resno zamisliti, ko so kasneje iz postaje izstopili vsi reševalci in pripravniki iz Zgornje Savinjske doline, in kar je mogoče še huje, tudi oba zdravnik domačina. Tako bo treba odgovornost za to, da so danes najbližji reševalci oddaljeni 50 do 70 km od Logarske doline, iskati še kje drugje in ne le pri tistih, ki se z nepravilnostmi v postaji niso strinjali.

Neizpodbitno dejstvo je, da se je s tem čas od poškodbe nekje v naših gorah do prihoda prvega reševalca iz Celja ali Velenja objektivno podaljšal za uro ali dve. Tega časovnega zamika v naši dolini zagotovo nihče ne »štopa«, kot zlobno namiguje Ivč Kotnik. Edina štoparica utriplje v telesu ponesrečenca, za katerega pa je vsaka nepotrebna minuta čakanja na pomoč boleče mučna, lahko pa tudi nevarna. Daj Bog, da ne bi v naslednjih letih katera od njih prenehala utripati tudi zato, ker ste se rajne odrekli pomoči reševalcev domačinov, kot pa da bi omogočili racionalnejšo organiziranost reševalne službe v gorah nad Logarsko dolino.

Peter Jež, Luče

iz planinske literature

Še dve izdaji Zlatoroga

Po smrti **dr. Rudolfa Trofenika** nadaljuje **dr. Anton Kovač** v Münchnu tradicijo njegove slovenske založbe. Po skoraj tridesetih letih, odkar se je dr. R. T. odločil za dvojezično izdajo (ponatis) pesnitve o Zlatorogu (Zlatorog, München 1968, založba dr. dr. Trofenik, nemški izvirnik **Rudolf Baumbach**, slovenski prevod **Anton Funtek**, izdaja opremljena z znanstvenimi študijami učenjakov **H. J. Kisslinga** in **Leopolda Kretzenbacherja** in fotografijami **Jake Čopa** — načrtovana in narejena je bila za stoletnico prve objave »po-

vedke« o Zlatorogu po **Karlu Deschmannu** v Laibacher Zeitung 1868), se je dr. Kovač potrudil za ponatis, vendar za nemški del posebej in slovenski del posebej, tako da imamo opraviti z dvema privlačnima, in simbolna bela ovitka oblečenima, na zunaj enakima (če odštejem jezikovno razliko v naslovu), znotraj (vsebinsko) pa ne docela istovetnima slavnostnima knjigama. (*Nemška*: Rudolf Baumbach, Zlatorog, Eine Sage aus den Julischen Alpen. *Slovenska*: Rudolf Baumbach, Zlatorog, Planinska pravljica. *Obe*: SLAVICA Verlag Dr. Anton Kovač, München, brez letnice izdaje, po pojavnosti sodeč 1995;¹ oktobra 1995 ju je — glede na poročilo **Marijana Zlobca** v Delu, 5. 10. 1995 — v okviru bavarskega tedna v Ljubljani predstavil g. dr. Kovač osebno in povedal, da je v nemščini knjiga izšla v skupni nakladi četrtilijona izvodov, saj da je Slovenija doslej najuspešnejšo promocijo v nemško govoreči Evropi doživela z objavo pravljice o Zlatorogu. Če je to res, je hkrati dobro, ker je pravljica res čudovita, in tragično, ker moremo poleg tega vendarle pokazati še kaj drugega in ni treba, da smo prepoznavni predvsem kot folklorni pravljicni rezervat.)

Notranja (vsebinska) razlika zadeva predvsem posvetilo (slovenska knjiga pripada »Zbirki 'Jerca'«, kar je bržkone v zvezi s posvetilom »...materij **Jerici Kovač**...«, ali pa z *Jerico* v pesnitvi, nemška pa je »Für **Matija Christopher**«, ki podrobneje ni predstavljen), uvodne besede, zlasti pa dejstvo, da v slovenski knjigi znanstveno spregovori o Zlatorogu Leopold Kretzenbacher (Povedka in bajka o Zlatorogu), v nemški pa na tistem mestu o TNP-ju in še čem (Sagenhaft Wandern im Triglav Nationalpark) **Birgit Chlupacek**, ki je tudi avtorica večine slik. V obeh knjigah se spet oglasi k besedi **Jože Abram** /

¹ Da ne bo pomote: Baumbachov izvorni nemški ep je prvič izšel leta 1877, Funtkov prevod pa 1886. Pri tem ne morem, da ne bi ponovno zabičal, da se ime Zlatorog v vsej izvorni nemški literaturi dosledno — od začetka 1868 pa vse danes, in te literature je kar veliko! — pojavlja v tej obliki in sem ogorčen nad današnjimi slovenskimi prevajalci v nemščino in angleščino, ki na nepravem kraju kažejo svojo učenost in ga kljub neštetim opominom maliciozno v »Goldhorn«. (Več podatkov glej v knjigi Sto slovenskih vrhov, str. 138.)

Joseph Abram (V pravljicnem svetu Triglava in Trente / Die Sagenwelt des Triglav, vzeto iz Koledarja Goriške Mohorjeve družbe 1927, oziroma (malo prirejeno) iz Kugyjeve knjige Fünf Jahrhunderte Triglav). Število strani je isto v obeh knjigah (144).

Tudi če je založnik računal na slovenski trg — in gotovo je, saj je knjigo mogoče dobiti na PZS, Lj., Dvorčakova 9, in morda še kje v SLO (in v zamejstvu) — ni mogoče mimo ponovnega spoznanja, kako močno je navzoča vednost o Zlatorogu v nemško govorečem svetu (to potrjuje četrtilijonska naklada sedanje nemške izdaje, namenjena nemški publiki; kolikšna je naklada slovenske izdaje, ne vem, praksa pa je taka, da slovenska knjiga le izjemoma preseže 10.000 izvodov — zanemarljivo v primeri z 250.000), in to ves čas od Deschmanna (pravzaprav bi morali v Sloveniji tega rojenega Slovenca pisati po slovensko: **Dežman**; to naša knjiga že dela), Baumbacha in Kugyja pa vse do danes (npr. **Ingrid Pilz**), saj bi bilo sicer mogoče izdati z znanstvenim aparatom opremljeno pesnitev ali pripovedko le kot nekakšno (pol)znanstveno publikacijo (o razširjenosti podobnih zgodb in znanj širše po svetu) za ozek krog preučevalcev in ne bibliofilske za široke ljubitelje lepe knjige in planinskega sveta kot sveže opozorilo na večno zeleno ljudsko zgodbo, danes celo prepoznavno kot ekološko svarilo. Zaznaven je neizrečen namig, da je Zlatorog skupna duhovna in kulturna dediščina alpskih prebivalcev (četudi A. K. v spremni besedi toži, da Baumbacha ravno zaradi njegovega slavospeva Trentarjem in Kranjcem v nemški literaturi ne cenijo dovolj visoko; vendar sodim, da je nacionalistična nota, če je kdaj bila — pri Kugyju že ne, ta ga je povzdigoval do neba — presežena² in da je literarna ocena Baum-

bachove umetnosti dokaj realna; v resnici sploh ni nizka, vprašanje je le, kaj nekdo, neki kritik, išče; glede na to lahko nekdo odkloni tudi kak kos **Shakespeareja** ali **Goetheja** ali **Prešerna**). Danes bi ga Slovenci celo zlorabili kot dokaz, da zaslužimo vstopnico v Evropo (kjer pa smo, po mojem mnenju, tako in tako zmeraj bili — razen za kratek hip, ko smo, po **Cankarju**, »blodili«).

Ljubitelji lepe knjige bodo to (ti dve) z veseljem vzeli v roke in jo nazadnje postavili na polico ob enako svečane. Morda se bodo spomnili in začudili, da so se književni ocenjevalci nekoč nekaj obregovali ob Funtka (deil je usodo z Baumbachom), morda jim bodo tu in tam celo za malenkost pritrdili, vendar je prav tako gotovo, da bi si vsak pesnik lahko obližnil kar precej prstov, če bi njegov prevod tolikokrat ponatisnili, kot so Funtkovega (poleg tu omenjenih natisov glej tudi album Jake Čopa Kraljestvo Zlatoroga, založil **France Stele**, Komenda, 1989) in ga vzeli kot izhodišče za himnično odrsko predstavo Zlatorog (**Alenka Bole Vrabec** leta 1995 na Jesenicah, pri izviru Soče v Trenti, v Mlači pri Mojstrani — v naravnem okolju).

Žal pa brez zdrsljajev tudi ta knjiga ni. (Ne vem, ali je to zakleta slovenska posebnost, in to celo tedaj, ko se lotevamo stvari na Nemškem, kjer so bojda (bili nekoč) doma superpedanti.) Na str. 94/95 pravi pripis k sliki »... pogled na Severno steno Triglava priča o neukročnem značaju narave«, v nemški knjigi celo »Der 'Dreiköpfige' Paradeberg der Slowenen, Triglav, von Norden gesehen«, na sliki pa je južna stran Mangarta in Zahodni Julijci. Na str. 26/27 pravi pripis »V objemu sence in svetlobe se ostrí greben Triglava« (v nemški knjigi isto), na sliki pa se v resnici ostrí greben Loške stene, pred njo Pelc, zadaj Zahodni Julijci s Predelom. Slika Aljaževega stolpa (str. 129) je brez potrebe nekoliko zastarela, in za besede »Striženka Stvarstva s sedla Mangarta« kot pripis k sliki na str. 127 mislim, da niso jasne. (Vz-

reschnitten gleich, reihen sich die Bergketten der Julier hintereinander« so jasne.) Pripis na str. 12, ki pravi, da se »stara vojaška cesta vijuga proti vrhu Mangarta«, je nekoliko zavedljiv; že res, da se vijuga proti vrhu, seže pa samo do sedla, 600 metrov pod vrhom. Nemška knjiga pravi ob sliki Triglavске severne stene na str. 135: »Ein Dutzend berühmter Kletterrouten, wie der Kugy-Weg, haben hier Alpingschichte geschrieben.« Žal je vse, kar je Kugyjevega na tej strani Triglava, le Kugyjeva polica vrh Stene (ne v njej), pa še tej se je Kugy sam odpovedal v prid trentskim divjim lovcem kot pravim avtorjem tega prehoda. Ali ne bi natisniki fotografij vprašali za vsebino vsaj julijsko osveščene Bavarce/Münchenčane (ti bodo napake prepoznali, brez skrbi!), če smo jim bili že Slovenci predaletč? Ime slikarja znamenite slike krvavečega, nad hudobo ljudi neskočno razočaranega Zlatoroga (str. 28 in 89 in na ovitku, povsod zelo slab odtis) ni (**Karl**) **Zuck**, kot je dosledno navedeno v obeh knjigah, marveč (**Karl**) **Huck**, kot je zapisano v vseh drugih virih in tudi kakem leksikonu. Zlasti ta napaka ni prijetna. Sodi med tiste, ki se vse prerade dedujejo in selijo iz knjige v knjigo. Glede na nemško knjigo naj bi Slovenci veliko noč dosledno praznovali 11. in 12. aprila, in binkočni 30. maja (str. 140), in na isti strani zvem, da je uradni jezik (verjetno v SLO) sicer slovenski, toda »in den gemischtsprachigen Regionen auch Italienisch, Ungarisch und Deutsch.« Ni mi znano, da bi imeli v SLO mešano jezikovno področje z avtohtonim nemškim jezikom.

Naj te slabosti ljubiteljem knjige ob vsesplošnem ugodnem vtisu ne kazijo lepotega doživetja. Delež slabosti je zanemarljiv. Prav pa je, da vemo zanje in da o knjigi lahko spregovorimo real(istično) in ne pršimo s peno nekoristnega hvalešavega navdušenja. Pošteno hvale (in hvaležnost) pa vsekakor zasluži.

Stanko Klinar

² V Meinigen u v bližini Baumbachovega rojstnega kraja Kranichfeld južno od Weimarja so uredili Baumbachovo spominsko sobo in imajo žive, tudi osebne (g. dr. **Andreas Seifert**) stike s PD Dovje-Mojstrana zaradi Triglavске muzejske zbirke in Baumbachovega deleža v njej, s PD Ilirska Bistrica zaradi Baumbachove kočne na Snežniku v prejšnjem stoletju, in verjetno tudi s Trento, koliko imajo stikov s Tržačani, kjer je Baumbach pripadal Kugyjevemu krogu, mi ni znano.